

Визия и мисия на специалност „Социология и науки за човека“

1. Преамбюл

Специалност “Социология и науки за човека”, в съответствие с мисията на Пловдивския университет за успешна социализация на младите хора, за критическо обновяване и предаване на научни, културни и исторически традиции и създаване на модели на публично гражданско поведение, е обърната *с лице към бъдещето и към прагматичните проблеми, които то поставя пред нас*. От 90-те години на миналия век ние живеем в общество на неизчислими рискове: на икономика, която застрашава екологията; на политика, която не успява да помогне на тази икономика да реши проблемите си; на бедност, която застрашава не толкова лишените от собственост, колкото „излишните за обществото”; на биотехнологии, които едновременно ни обнадеждават и плашат; на една нова несигурност, дължаща се на експанзията на тероризма. Това съвсем ново общество изисква и съвсем нова социология – *затова единият от профилите, които развива специалността в трите си образователни степени, се нарича „Биополитика и несигурност”*.

В това общество човек е изправен пред проблеми, връхлетели ни след дълбоката криза на „социалната държава”: съвсем нови „социални страдания” и форми на лична несигурност; трудови конфликти, дължащи се на бизнесификацията на всички обществени полета (които капитализмът на ХХ век не познава); всекидневна психопатология на „излишните за обществото”; нови форми на съпротива срещу този капитализъм (екологически, алтерглобалистки и т.н.); промяна в клиничните практики, при която психиатрията и психоанализата все повече се нуждаят от социоанализата. Това значи, че обновяването на социологията изисква и обновяване на науките за човека – *затова другият профил на специалността, развиван в трите образователни степени, е „Социоанализа и психоанализа”*.

Следователно дълбоката криза на социалната държава и икономическият и политически либерализъм на „минималната държава” (стимулиращ приватизацията на преди това безусловно публични институции като училища, болници, затвори и т.н.), *поставят отново обществото на дневен ред* и „вдъхват нов живот” на социологията, макар и тя да не може вече да остане същата.

Така **проблемната ситуация**, в която сме се озовали, може да бъде обобщена парадоксално така: *обществото на знанието знае все още много малко за самото себе*

си. Затова зад бюрократичното клише „общество на знанието” може да бъде открита една многомерна изследователска проблематика, която не може да остане пренебрегната от социологията и от науките за човека; проблематика, която дава и едно съвсем ново експертно знание (което тепърва ще бъде търсено на пазара на социологическия труд, но което малко от бакалавърските и магистърски програми по социология предлагат). Така че едва тогава, когато тази проблематика придобие своите смислови и институционални очертания, „общество на знанието” няма да бъде само бюрократично клише, а изследователско название на тревожен социален проблем.

Оттук следва и **целта на специалност „Социология и науки за човека”**:
да формира студентите и докторантите като научни изследователи и като експерти, мобилни не само по време на университетското си обучение, но и след това – на новия, динамичен пазар на социологически труд; да им даде нови методологически оръжия, подпомагащи гъвкавите им реакции както на социалните проблеми на биополитиката и несигурността, връхлитащи социологията, така и на бързо сменящите се конюнктури на този пазар.

2. Стратегия за развитие на СНЧ

Интердисциплинарната перспектива, предлагана от „Социология и науки за човека“, предполага активен и критичен диалог между знанията, произведени от социалните и хуманитарните науки.

Този диалог е структуриран в съответствие с дългогодишните изследвания на академичния състав на Катедра „Социология и науки за човека“ и на членовете на институтите, съставлящи Академична ризома „Критика и хуманизъм“ в областта на критическата теория, социоанализата, социалното страдание, биополитиката и качествените методи на изследване. При това знанията, натрупани в хода на научния живот на изследователската общност, в която е интегрирано обучението по програмата, са свързани в система, така че да се осигури последователното им разгръщане и същевременно да се избегнат повторенията и празнотите в учебните програми, които често намаляват значително ефективността на образователния процес. Бъдещото утвърждаване на специалността като водещ център в областта на социалните и хуманитарните науки зависи от добре изградена стратегия за развитие, насочена към обединяване на учени и преподаватели с ярка научно-изследователска идентичност, даващи своя принос за изграждане на нейния облик.

Основни приоритети в тази стратегия са:

- развитието на специалността и превръщането и в изследователски и образователен център, отличаващ се със значими постижения в създаването на научни продукти и безкомпромисни образователни стандарти в трите образователни степени;
- развитие на изследователския капацитет чрез практикуването на фундаментални и приложни изследвания в иновативни и важни за обществото области;
- разгръщане на разпознаваема в националното и европейското научно и образователно пространство изследователска дейност;
- инвестиране в бъдещето чрез привличане на талантиливи студенти посредством въвеждане на високи образователни и изследователски стандарти,
- изграждане на иновативни форми на образование и обучение в трите степени на специалността, стимулиращи самостоятелната изследователска работа и гъвкавата специализация на студентите и докторантите;
- дистанциализиране на учебни курсове и програми и развитие на електронното обучение, увеличаване на броя на учебните курсове на чужд език и разработване на чуждоезикови магистърски програми;
- разширяване на академичната мобилност;
- академично израстване на преподавателите;
- постоянна подкрепа на докторантите и студентите за формиране на техния личен изследователски профил и стремеж към израстване и постигане на академичен успех чрез развитие на програмата Excellence за изявени студенти;
- осигуряване на гъвкава квалификация с открояващ се профил в областта на социалните науки.

Тези стратегически цели са в съзвучие със Стратегията за развитие на висшето образование в България 2014-2020 г., Националната стратегията за развитие на научните изследвания в България 2017-2030 г., Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България (2014-2020 г.), Стратегията за развитие на ПУ 2011-2020 г., Стратегията за развитие на ФИФ.

Стратегията предвижда развитие на традиционно силни области за научната колегия, ангажирана с мисията на и визията за СНЧ, но и развитие в посока на тематични области, които са приоритетни (и които са пряко обвързани с изследователските интереси, развивани в специалността) – социоанализа на наследяването, изследване на социалното изключване и праговете на несигурност на уязвимите групи; решаване на демографски проблеми и подобряване на качеството на живот – предклинични практики и терапии, обществено здраве и качество на живот.

Фундаментални изследвания: макар чистите фундаментални изследвания да са с относително по-малка тежест от гледна точка на Стратегията 2030, все пак ще получават редовна подкрепа, тъй като гарантират високо научно качество и в този смисъл ще бъдат стимулирани – **именно в това е нашата сила и основно предимство, ако ПУ стане един от четирите научно-изследователски университета.**

Приложни изследвания: тяхното изпълнение в посочените по-горе приоритетни области е от ключово значение за науката и обществото, а конкретно за нас са свързани със:

1) Здраве и качество на живот. Превенция, ранна диагностика и терапия¹.

Конкретно за нас: предоставяне на центрирана върху личността социологическа експертиза и провеждане на практически интервенции с цел подпомагане на индивиди, общности и институции в уязвима среда (професионална квалификация *Клиничен социолог*);

2) Национална идентичност и развитие. Социално-икономическо развитие и управление².

Конкретно за нас: предоставяне на експертно знание за социалните ефекти на съвременното здравеопазване, съчетаващо здравните грижи с биотехнологии, хигиенни практики, статистика, капитал, политики на управление на раждаемостта, смъртността, заболяемостта, продължителността на живота и други показатели за жизнеността на едно национално, локално или социално детерминирано население (професионална квалификация *Социолог на общественото здраве*).

¹ Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017 – 2030 г., с. 28 <http://www.mon.bg/?go=page&pageId=74&subpageId=143>

² Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017 – 2030 г., с. 29 <http://www.mon.bg/?go=page&pageId=74&subpageId=143>

3. Какво дава „в повече“ СНЧ

Практическото приложение на специалност „СНЧ“ е свързано със следните най-общи професионални компетентности:

1) предоставяне на центрирана върху личността социологическа експертиза и провеждане на практически интервенции с цел оптимизиране на човешките отношения и подпомагане на индивиди, общности и институции в уязвима среда (професионална квалификация клиничен социолог);

2) предоставяне на експертно знание за социалните ефекти на съвременното здравеопазване, съчетаващо здравните грижи с биотехнологии, хигиенни практики, статистика, капитал, политики на управление на раждаемостта, смъртността, заболяемостта, продължителността на живота и други показатели за жизнеността на едно национално, локално или социално детерминирано население (професионална квалификация социолог на общественото здраве).

Клиничният социолог може да работи във всички институции, предлагащи социални и медицински услуги, в сферата на образованието и преквалификацията, в поправителните институции, органите на сигурността, отбраната и институциите, занимаващи се с имиграция, емиграция и бежански проблеми, в социални звена на Църквата, в неправителствени организации, центрове за личностно развитие, както и в корпорации, занимаващи се с рискови инвестиции. Той може да бъде социоаналитик на свободна практика, който консултира новите практики на тялото (асистирана репродукция, трансплантации, асистирана смърт), подпомага разрешаване на възрастови проблеми (деца в риск, избор на образование и професия, семейно планиране, проблеми на старостта и смъртта), преодоляване на травми в междучовешките отношения (между поколения, полове, общности), справяне със самотата, маргинализацията и зависимостите, както и да предлага асистиране в ситуации на вземане на решения и подготовка на жизнени проекти. Клиничният социолог може да сътрудничи с други експерти, който работят на клиничен принцип (социални работници, лекари, психотерапевти, адвокати), като им предоставя социоаналитична експертиза.

Социологът на общественото здраве може да работи навсякъде, където е необходимо експертно знание за социалните ефекти на съвременното здравеопазване, за институционалните и правните механизми на тези политики, за начините, по които те биват съчетавани с пазарни, финансови, осигурителни, медицински, социални и полицейски технологии. Той може да анализира и оценява устойчивостта и социалните

ефекти на съвременните здравни и екологични политики, както и рисковете, които пораждаат вписаните в тях режими на пресмятане, ограничаване и прицелване на интервенциите в здравето и средата на живот на населението.

4. Социални ползи от обучението в специалност „Социология и науки за човека“

Специалистите, които подготвяме в СНЧ са полезни със своята професионална компетентност, която им позволява да работят както върху дългосрочни изследвания, свързани с разбирането на заобикалящия ни свят и на човека в него, но и да правят „спешна“ експертиза на връхлитащото ни през 21 век и предизвикателствата, пред които сме изправени вследствие на социалните, екологичните, културните, етническите, етическите и т.н. проблеми „на деня“.

Те използват тази професионална квалификация в редица изследователски области и публични сфери:

1. Като изследователи и медийни анализатори на рискове;
2. Като посредници при разрешаване на новите форми на трудови конфликти;
3. Като консултанти на новите форми на социален активизъм;
4. Като консултанти в сферата на образованието, преквалификацията и обучението през целия живот;
5. Като консултанти в сферата на сигурността, отбраната и институциите, занимаващи се с имиграция, емиграция и бежански проблеми;
6. Като консултанти в социални звена на Църквата, в неправителствени организации, центрове за личностно развитие, в корпорации, занимаващи се с рискови инвестиции;
7. Като социоаналитици на свободна практика, които консултират новите практики на тялото (асистирана репродукция, трансплантации, асистирана смърт);
8. Като соционалитици, който подпомагат разрешаване на възрастови проблеми (деца в риск, избор на образование и професия, семейно планиране, проблеми на старостта и смъртта);
9. Като консултанти, предлагащи обучение в социална компетентност на практикуващите т.нар. помощни професии;
10. Като аналитици на рисковете и установяване на потенциално уязвими лица, групи и общности вследствие на социални диспропорции, напрежения и конфликти

11. Като консултанти при изработване на програми за оптимизиране и оздравяване на междулически отношения и успешни жизнени модели, както и асистирание на практическото им осъществяване;
12. Като експерти, оценяващи, мониториращи и изследващи въздействието на програми за социални, медицински, екологични, образователни, интеграционни и други публични политики, свързани с качеството на живот, личностното развитие и защитата на човешките права
13. Като социолози, провеждащи изследвания на общественото мнение и на дебати в гражданското общество по посочените политики;
14. Като експерти при изготвяне на доклади, препоръки и становища за институции, работещи в областта на качеството на живот, личностното развитие и защитата на човешките права;
15. Като експерти в подготовката, управлението и оценяването на рисковете на проекти в областта на общественото здраве, екологията, екополитиката и изграждането на зелено общество.